

Opinnäytetyö (AMK)
Liiketalouden koulutusohjelma
Juridiikka
2015

Maikki Peltonen

SYYTENEUVOTTELU SUOMESSA

– Toteutuuko prosessiekonomia?

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous | Juridiikka

2015 | 37

Liisa Sippel

Maikki Peltonen

SYYTENEUVOTTELU SUOMESSA - Toteutuuko prosessiekonomia?

Suomalaiseen rikosprosessiin otettiin 1.1.2015 käyttöön common law -maista lähtöisin oleva plea bargain, eli syyteneuvottelujärjestelmä. Uudessa menettelyssä rikoksesta epäilty voi saada lievemmän rangaistuksen vastineeksi tunnustamisestaan. Syyteneuvottelua voidaan Suomessa käyttää, kun epäilystä rikoksesta ankarin säädetty rangaistus on enintään kuusi vuotta vankeutta. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät henkeen tai terveyteen kohdistuvat rikokset ja seksuaalirikokset, jotka kohdistuvat lapsiin tai loukkaavat seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Menettelyn tavoitteena on saavuttaa merkittävä prosessiekonominen hyöty, eli säästää aikaa ja rahaa.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan syyteneuvottelujärjestelmän mahdollistavan lainsäädännön lähtökohtia ja lainvalmistelua. Lisäksi käsitellään lainmuutoksia ja lakeja täydentäviä uusia pykäläiä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää toteutuuko syytteestä sopimisen tavoitteeksi asetettu prosessiekonomisen hyöty. Työssä tarkastellaan esimerkkejä tähän mennessä neuvotelluista, tunnustamisoikeudenkäyntiin johtaneista oikeustapauksista.

Työn teoriaosassa tarkastellaan järjestelmän kehittämiseen johtaneita syitä ja esitellään suomalaisen rikosasian käsittelyn uusi menettelytapa. Teoriapohjana käytetään pääasiallisesti syyteneuvottelua koskevaa lainsäädäntöä ja lainvalmisteluasiakirjoja. Niitä täydentämään on valittu asiantuntijoiden kirjoituksia ja oikeusministeriön julkaisuja. Neuvottelujen käyttöönoton tarpeellisuuden ja onnistumisen arviointiin hyödynnetään lehtiartikkeleja ja asiantuntijoiden haastatteluja.

Syyteneuvotteluja on hitaan käynnistymisen jälkeen järjestetty jo useampia. Tähän asti syytteestä sopimalla neuvotellut rikosasiat ovat säästäneet aikaa ja määrärahoja lähinnä tuomioistuinvaiheessa. Menettelyn käyttöä ja sillä saavutettuja etuja seurataan tarkasti tapaus tapaukselta. Valtakunnansyyttäjänvirasto tulee kokoamaan kaikista toteutuneista neuvotteluista yhteenvedon, jonka se toimittaa oikeusministeriölle. Kattavaa arvio taloudellisista säästöistä voidaan tehdä muutaman vuoden kuluttua, kun menettely on ollut täysipainoisessa käytössä ja siitä kerättyjä tilastoja on pystytty vertailemaan.

ASIASANAT:

Esitutkinta, syyteneuvottelu, oikeudenkäynti, oikeusturva, rangaistukset, prosessiekonomia

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Economics | Law

2015 | 37

Liisa Sippel

Maikki Peltonen

PLEA BARGAINING IN FINLAND - Will the economy of procedure come true?

The plea bargaining system was introduced in Finland 1.1.2015. It originates from common law countries. In the new procedure, the suspect can get the more lenient penalty by pleading guilty. Plea bargaining can be used when the suspected crime is punishable to six years in prison or less. The crimes which are targeted to a life or health stay outside the scope. Also sex offences which are targeted to the child or which violate sexual self-determination are outside of it. The aim of this procedure is to achieve significant savings in time and money

This Bachelor's thesis centers in the research of Finnish plea bargaining system. It examines the starting points of legislation and the preparation of the law. The goal of this thesis is to find out does the economy of procedure come true the way it was intended. This study examines examples of court cases so far negotiated and completed.

The theoretical section describes the causes which led to the developing the system. It also introduces a new way to operate in criminal matter. Theory base consists mainly of legislation and law drafting documents. Entries of experts and the Ministry of Justice publications complement them. Newspaper articles and interviews with experts are used for assessing the success of the process

Implementation of the plea bargaining system went slowly. Only a few negotiations have been organized until now. So far the negotiations have saved time and resources primarily in court. The use of the procedure and benefits gained with it are followed carefully. A more exact estimate of the economic savings can be made after a few years in which case the procedure has been little longer in use and it has been possible to compare the statistics.

KEYWORDS:

economy of procedure, legal protection, plea bargaining, preliminary investigation, punishments, trial

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 SYYTENEUVOTTELUJÄRJESTELMÄ OSAKSI SUOMALAISTA RIKOSPROSESSIA	9
2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet	9
2.2 Syyteneuvottelua koskeva sääntely	11
2.3 Syyteneuvottelujärjestelmä eli tunnustamismenettely	13
3 TUNNUSTAMISMENETTELYN VAIHEET	17
3.1 Esitutkinta	17
3.2 Syyteharkinta, neuvottelu ja tuomioesitys	19
3.3 Tunnustamisoikeudenkäynti	20
3.4 Seuranta	23
4 SYYTENEUVOTTELU KÄYTÄNNÖSSÄ	24
4.1 Syyteneuvottelulla lievempi rangaistus	24
4.2 Säästöä jo esitutkinnassa	26
4.3 Asiantuntijoiden näkemys	28
4.4 Vaikutukset syyttäjänsihteerin työhön	30
5 YHTEENVETO	33
LÄHTEET	36

KUVAT

Kuva 1. Syyteneuvottelujärjestelmän lähtökohdat ja tavoitteet.	9
Kuva 2. Toimivaltajako (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014).	14
Kuva 3. Esitutkintalain muutos (ETL 672/2014) tarjoaa syyttäjälle uusia etenemisvaihtoehtoja rikosasian esitutkinnassa (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014).	17
Kuva 4. Syyteneuvottelu johti pienempään tuomioon Tuusulassa 2.3.2015.	25
Kuva 5. Lievennetty rangaistus syyttäjän seuraamuskannanoton mukaisesti.	27

KÄYTETYT LYHENTEET

Lyhenne	Lyhenteen selitys
EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus (4.11.1950)
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
ETL	Esitutkintalaki (22.7.2011/805)
HE	Hallituksen esitys (30.5.2013/58)
HO	Hovioikeus
KKO	Korkein oikeus
KO	Käräjäoikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö (6.6.2014/5)
LsN	Lainsäädäntöneuvos
OK	Oikeudenkäymiskaari (1.1.1734/4)
OM	Oikeusministeriö
PeV	Perustuslakivaliokunta
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto (21.3.2014/7)
PL	Perustuslaki (11.6.1999/731)
RL	Rikoslaki (19.12.1889/39)
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (11.7.1997/689)
SJP	Syyttämättäjättämispäätös
VKS	Valtakunnansyyttäjä
VKSV	Valtakunnansyyttäjänvirasto
YKP	Yhdyskuntapalvelu

1 JOHDANTO

Suomessa otettiin 1.1.2015 alkaen syytteestä sopiminen eli syyteneuvottelu osaksi rikosprosessia. Neuvottelumenettelyä on perinteisesti käytetty tapaoikeutta suosivissa common law -maissa, kuten Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa. Monet tuntevat järjestelmän pääpiirteittäin television lakisarjoista, joissa syytetylle tarjotaan pienempää rangaistusta tunnustamista vastaan.

Suomessa noudatetaan säädösoikeudellista juridista järjestelmää. Se määrittelee tarkoin neuvottelun etenemisen ja soveltamisalan. Neuvottelumahdollisuuden lisääminen suomalaiseen lainsäädäntöön vaati muutoksia useaan eri lakiin. Syyteneuvottelu tarkoittaa sananmukaisesti sitä, että syytteestä ja siten myös rikoksen seuraamuksista neuvotellaan rikoksen tekijän ja syyttäjän kesken. Syyteneuvottelun tarkoituksena on lyhentää käsittelyaikoja ja säästää käsittelykustannuksissa.

Menettely voidaan käynnistää epäillyn, esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän aloitteesta. Edellytyksenä neuvottelujen aloittamiselle on epäillyn antama tunnustus. Lopullisen aloittamispäätöksen tekee syyttäjä asianosaisten suostumuksella. Syyteneuvottelujärjestelmää voidaan hyödyntää esitutkintavaiheessa, syyteharkintavaiheessa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Suomalaisessa syyteneuvottelujärjestelmässä ankarimmin tuomittavat rikoslajit on jätetty soveltamisalan ulkopuolelle.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, toteutuuko menettelyn tavoitteena ollut tarve säästää aikaa ja rahaa rikosprosessissa. Arvioin syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönoton onnistumista ja keskityn etenkin prosessiekonomisen hyödyn toteutumisen arviointiin syyttäjälaitoksen osalta. Syyttäjälaitoksen määräraha vuodelle 2015 on yli kolme miljoonaa euroa pienempi kuin vuonna 2014 (VKSV 2015). Säästöä on saatava aikaiseksi usealla taholla, jotta rahoitusvaje saadaan kuriin.

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa säästäminen ja leikkaukset ovat kasvavana teemana esillä joka puolella. Määrärahojen pienentyessä kaikilla

aloilla, on ollut tarpeellista kehittää keinoja, joilla samat asiat saadaan hoidettua pienemmillä resursseilla. Syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönoton lähtökohtia ovat oikeusturvan toteuttaminen ja prosessiekonomisen hyödyn saavuttaminen.

Työni teoreettisen viitekehyksen luomiseen käytän asiantuntijoiden kirjoituksia, oikeusministeriön julkaisuja, syyteneuvottelua koskevaa lainsäädäntöä ja lainvalmisteluasiakirjoja. Esittelen niihin pohjautuen menettelyä, sen taustoja ja lähtökohtia. Tutkimusongelman selvittämiseen käytän asiantuntijahaastatteluja ja oikeustapauksia. Tilastoja menettelyn onnistumisesta ei ole vielä julkaistu.

Toimin Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa syyttäjänsihteerinä. Käytännön rikosprosessin seuraaminen on olennainen osa jokapäiväistä työtäni. Työ syyttäjänvirastossa oli tähtäimessäni jo opintojeni alussa, koska rikos- ja prosessioikeus ovat aina kiinnostaneet. Rikosprosessin uusi käsittelytapa opinnäytetyön aiheena on siis kuin minulle tehty. Valintaan vaikuttivat myös aiheen ajankohtaisuus ja mahdolliset vaikutukset omaan työhöni. Mikäli määrärahoja pystytään prosessiekonomisin keinoin säästämään, voidaan niitä mahdollisesti ohjata tulevaisuuden rekrytointeihin. Syyteneuvottelujärjestelmä ei tule vähentämään syyttäjänsihteerin työmäärää.

Opinnäytetyön luvussa kaksi käsittelen syyteneuvottelua rikosasian ratkaisukeinona. Tarkastelen syyteneuvottelujärjestelmän lähtökohtia ja tavoitteita sekä syyteneuvottelua koskevaa lainsäädäntöä. Kolmannessa luvussa esittelen tunnustamismenettelyn vaiheet esitutkinnasta syyttäjän päätökseen tai tuomioistuimen tuomioon. Neljännessä luvussa esittelen kaksi esimerkkitapausta toteutuneista syyteneuvotteluista. Opinnäytetyötäni varten haastattelin kolmea asiantuntijaa: valtakunnansyyttäjä Matti Nissistä, Länsi-Suomen syyttäjänviraston johtavaa kihlakunnansyyttäjä Harri Lindbergiä ja syyttäjänsihteerä Salla Tortinmäkeä. Tuon esille heidän näkemyksensä syyteneuvottelujen käyttöönoton onnistumisesta ja tulevaisuuden neuvottelujen muotoutumisesta.

2 SYYTENEUVOTTELUIJÄRJESTELMÄ OSAKSI SUOMALAISTA RIKOSPROSESSIA

2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet

Syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönottoa pohdittiin Suomessa ensimmäisen kerran vuonna 2001 VKSV:n asettamassa työryhmässä. Silloin työryhmän kanta oli, että syyteneuvottelu ei sovellu Suomen säädösoikeudelliseen järjestelmään. Tuomioistuinelaitoksen kehittämiskomitea päätyi samaan lopputulokseen vuonna 2003. Myöhemmin oikeusministeriön työryhmä ehdotti tarkoin rajattua syyteneuvottelun mallia, joka eteni hallituksen esitykseksi HE 58/2013 vp. (HE 58/2013, 4) Tunnustamismenettelyn mahdollistavat lain muutokset tulivat voimaan 1.1.2015.

Kuva 1. Syyteneuvottelujärjestelmän lähtökohdat ja tavoitteet.

Perustuslain 21 § määrittää oikeusturvasta: ”Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.” Pykälän lähtökohtana on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6. artikla. Suomi on saanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta langettavia päätöksiä käsittelyajoista riita- ja rikosasioissa. Käsittelet ovat venyneet yli 6. artiklan määrittämän kohtuullisen rajan. Päätökset ovat tulleet oikeudenkäynneistä, joiden kesto on ollut lyhyimmillään reilut neljä vuotta ja pisimmillään jopa kuusitoista vuotta. (OM 77/03/2009)

Eduskunnan perustuslakivaliokunta pyysi 16.6.2009 oikeusministeriöltä selvitystä oikeudenkäyntien viivästyttämisestä. Ministeriö antoi selvityksensä (OM 77/03/2009) 14.10.2009. Selvityksen mukaan vuosituhatien alun prosessilainsäädännön useimpia uudistuksia on leimannut pyrkimys joutuisampaan, joustavampaan ja edullisempaan oikeudenkäyntiin. On myös pyritty laajentamaan vaihtoehtoisia konfliktinratkaisua. Selvitys nostaa esiin sovittelun tai muun kaikille osapuolille hyvän ja tarkoituksenmukaisen vaihtoehdon täysimittaiselle oikeudenkäynnille. Käsitteleyaikojen lyhentäminen on oikeusministeriön mukaan otettu tavoitteeksi koko viranomaisketjussa. (OM 77/03/2009)

Valtakunnansyyttäjä Matti Kuusimäki antoi oman vastauksensa selvityspyynnöön (dnro 59/62/09) 15.10.2009. Kuusimäen mukaan suomalaisen rikosprosessin luonne on poikkeuksellisen virkavaltainen. Siitä puuttuvat monissa muissa maissa tunnetut, asianosaisten laajaan sopimisvapauteen rakentuvat vaihtoehdot täysimittaisille oikeudenkäynneille. Yksinkertaisten ja myönnettyjen rikosten osalta on otettu käyttöön vaihtoehtoisia ratkaisutapoja. Rikoksesta epäillyllä henkilöllä on tietyin edellytyksin mahdollisuus sallia asiansa käsitteleminen sovittelemalla, rangaistusmääräysmenettelyssä tai kirjallisessa menettelyssä. (Kuusimäki, dnro 59/62/09)

Laajempien, epäselvien rikosasioiden selvittämiseen ja ratkaisemiseen tarvitaan uusia keinoja. Esimerkiksi Englannissa, Italiassa, Virossa ja Saksassa on käy-

tössä eri muotoja niin sanotusta tunnustamismenettelystä. Tunnustamalla, ja joissain tapauksissa rikosten selvittämistä edesauttamalla, voi saada lievemmän tuomion tai syyttämättäjättämispäätöksen. Kuusimäen mukaan vastaavan järjestelmän käyttöönottoa tulisi harkita Suomessakin, kunhan oikeusturva, yhdenvertaisuusperiaate ja virallisperiaate toteutuvat. Tavoitteena olisi antaa asianosaiselle enemmän päätösvaltaa asiassaan. Lisäksi säästettäisiin aikaa, rahaa ja vaivaa. Viranomaisten voimavarat saataisiin näin ollen kohdistettua mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. (Kuusimäki, dnro 59/62/09)

Oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos Jaakko Rautio laati 15.1.2010 julkaistun arviomuistion suomalaisen tunnustamismenettelyn muotoutumisesta. Hänen näkökulmansa mukaan menettely olisi sovellus plea bargain -järjestelmästä, joka on käytössä useissa valtioissa. Plea bargain määritellään sopimukseksi, jossa syyttäjä lupaa myönnytyksiä vastaajalle, mikäli hän tunnustaa rikoksen. Järjestelmä on lähtöisin anglosaksisista common law –maista. Perusteena sen käytölle ovat prosessiekonomiset hyödyt. (OM 20/41/2009)

Hallituksen esityksen (HE 58/2013) mukaan syyteneuvottelujärjestelmä niveltyy jo voimassa olleen rikosprosessin säännöksiin ja käytäntöihin. (HE 58/2013, s.12) Tavoitteena on viranomaisresurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen ja toiminnan tehostaminen. Syyteneuvottelujärjestelmä nopeuttaa esitutkintaa, syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä. Sovellettavissa tapauksissa järjestelmällä aikaansaadaan tuntuvat prosessiekonomiset edut. Lisäksi tavoitteena on turvata rikoksesta epäillyn ja asianomistajan oikeudet. Tunnustamismenettelyyn ei saa ryhtyä, mikäli se toteutuessaan olisi vastoin painavaa yhteiskunnallista tai yksittäisen henkilön intressiä. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

2.2 Syyteneuvottelua koskeva sääntely

Syyteneuvottelua koskevat samat lait ja asetukset, kuin muutakin rikosprosessia. Käsittelyn muotomääräykset tulevat oikeudenkäynnistä

rikosasioissa annetusta laista. Syyttäjän syyteoikeus määräytyy tunnustamismenettelyssä samalla tavalla, kuin se määräytyisi täysimittaisessa rikosprosessissa. Syyteneuvottelujärjestelmän hyödyntäminen on syyttäjän harkinnassa. Vaatimuksina on, että tietyt ehdot täyttyvät. Tärkein ehto on se, että epäilty tunnustaa teon. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Uuden menettelyn mahdollistamiseksi oli muutettava olemassa olevia säännöksiä. Lakeihin tehtiin muutoksia, jotka tulivat voimaan 1.1.2015. Uuden menettelyn heijastusvaikutukset eri lakeihin otettiin kattavasti huomioon. Varsinainen syyteneuvottelujärjestelmä määritellään esitutkintalaissa, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa ja rikoslaisissa. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia (11.7.1997/689) muutettiin eduskunnan päätöksen mukaisesti kumoamalla ja muuttamalla sen pykälä ja momentteja niin, että tunnustamismenettely tuli mahdolliseksi. Täydentävänä säädöksenä lisättiin uusi luku 5b, joka käsittelee tunnustamismenettelyn mukaista tunnustamisoikeudenkäyntiä. (ROL 670/2014)

Esitutkintalain (22.7.2011/805) kolmanteen lukuun lisättiin lainmuutoksella pykälä 10a, joka käsittelee esitutkinnan rajoittamista tunnustuksen perusteella. Samalla muutettiin pykälät esitutkinnan päättämisestä ja esitutkintapäätöksestä tunnustamismenettelyn salliviksi. Rikoslakia (19.12.1889/39) muutettiin rangaistusasteikosta poikkeamisen, rangaistusvaatimuksen tekemättä jättämisen ja toimenpiteistä luopumisen osalta. Uusina lisättiin kuudenteen lukuun pykälä 8a rangaistusasteikon lieventämisestä tunnustuksen perusteella ja kahdeksanteen lukuun 3a syyteoikeuden vanhentumisen katkaisemisesta tuomioesityksen perusteella. Lainmuutoksen johdosta syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa myös, kun rikoksesta epäilty tai rikosasian vastaaja allekirjoittaa tuomioesityksen. (ETL 672/2014; RL 673/2014)

Oikeudenkäymiskaaren (1.1.1734/4) toinen luku käsittelee käräjäoikeuden päätösvaltaisuutta. ROL 5b:n mukainen tunnustamisoikeudenkäynti vaati muutosta myös siihen. Oikeudenkäynnissä käräjäoikeuden puheenjohtajana

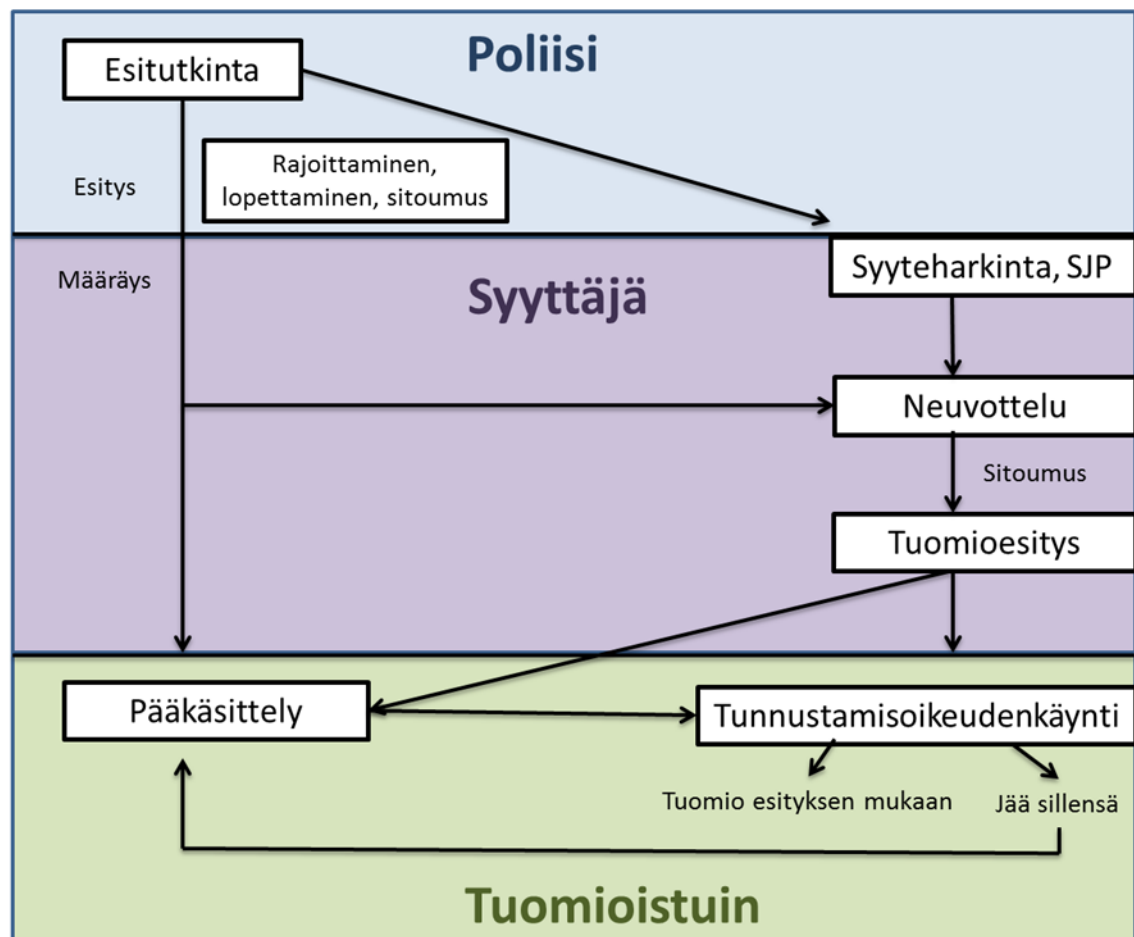
toimii laamanni tai käräjätuomari. Pääsäännön mukaan rikosasiaa ovat ratkaisemassa tuomarin lisäksi lautamiehet. Poikkeuksina ovat rikokset, joista on säädetty rangaistukseksi alle kahden vuoden vankeusrangaistus tai laissa erikseen määritellyt rikoslajit. Lainmuutoksella tunnustamisoikeudenkäynnissä voidaan määrätä jopa kuuden vuoden mittainen vankeusrangaistus yhden tuomarin kokoonpanolla. (OK 671/2014)

2.3 Syyteneuvottelujärjestelmä eli tunnustamismenettely

Syyteneuvottelujärjestelmä tarkoittaa tunnustamiseen perustuvaa menettelytapaa, jossa rikosasia ratkaistaan tavallista pääkäsittelyä suppeammassa menettelyssä. Järjestelmän käyttö on mahdollista, mikäli rikoksesta epäilty on todella tehnyt epäilyksen alaisen teon ja on halukas edistämään rikoksen selvittämistä. Vastineeksi tunnustamisestaan tai muusta rikoksen selvittämisen edesauttamisesta epäilty voi saada tuomion alennetun asteikon mukaisesti. Lisäksi epäilty voi saada joistakin osateoistaan syyttämättäjättämispäätöksen tai ne voidaan syyttäjän päätöksellä rajata pois esitutkinnasta. Tarkoituksena ei ole, että tunnustaminen säännönmukaisesti johtaisi lievempään rangaistukseen (HE 58/2013, 6). Tunnustamismenettelystä on oltava myös prosessiekonomista hyötyä oikeuslaitokselle. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Syyteneuvotteluprosessiin ei saa ryhtyä, mikäli se on vastoin epäillyn intressiä. Yksi syyteneuvottelujärjestelmän tavoitteista on turvata epäillyn oikeudet. Epäillylle voi tulla viattomuudestaan huolimatta paine tunnustaa teko, mikäli tunnustamisesta tarjottu tuomio on huomattavan lievä tavanomaiseen verrattuna. Epäillyllä on oikeus olla myötävaikuttamatta syyllisyyden selvittämiseen. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän on oltava painostamatta sopimiseen. EIT:n mukaan plea bargain ei saa olla ainoa keino välttää ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan loukkaus, kuten kidutus tai epäinhimillinen kohtelu. Tämä tuskin tulee suomalaisessa syyteneuvottelujärjestelmässä kyseeseen. (Syyteneuvottelukoulutus, 2014)

Järjestelmän vaiheet voidaan jakaa kolmeen osaan ajallisesti ja käsittelijän perusteella. Ensimmäisessä vaiheessa eli esitutkinnassa käsittelijänä on poliisi tai muu esitutkintaviranomainen. Syyttäjä tekee esitutkintalain mukaista yhteistyötä poliisin kanssa jo tässä vaiheessa. Toinen vaihe on kokonaan syyttäjän aluetta. Tähän vaiheeseen kuuluvat syyteharkinta, varsinainen syyteneuvottelu ja tuomioesityksen laatiminen. Kolmannessa vaiheessa käsittelijänä on tuomioistuin, jonka tehtävänä on järjestää tunnustamisoikeudenkäynti. Tunnustamisoikeudenkäynnissä tuomioistuin joko hyväksyy tuomioesityksen ja määrää rangaistuksen alennetulta asteikolta tai jättää asian sillensä. (HE 58/2013)

Kuva 2. Toimivaltajako (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014).

Rangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä tekijän syyllisyyteen

(RL 6:4). Rangaistus rikoksesta määrätään noudattaen laissa kustakin teosta erikseen säädettyä rangaistusasteikkoa. Siitä voidaan poiketa, jos tekijä on myötävaikuttanut rikoksensa selvittämistä tunnustamismenettelyssä ja syyttäjä tarjoaa alennussitoumusta. Tässä tapauksessa tekijälle saa tuomita enintään kaksi kolmannelta rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen sijaan tuomioistuin voi määrätä erityisestä syystä sakkoa. Tuomioesityksen hyväksyessään tuomioistuimen on ilmoitettava tuomiossaan millaisen rangaistuksen se olisi tuominut tavallisessa pääkäsittelyssä. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Ihanteellisessa mallissa menettely alkaa esitutkintavaiheessa ja etenee syyteneuvottelun kautta tuomioesityksen laatimiseen ja tunnustamisoikeudenkäyntiin. Tunnustamisoikeudenkäynnissä syyttäjä vaatii neuvotteluissa sovittun mukaisesti rangaistusta alennetulta asteikolta. Vastineeksi vastaaja tunnustaa rikoksen tai osarikoksen. Tuomioistuin määrää rangaistuksen tuomioesityksen mukaiselta asteikolta. Toteutuessaan alusta loppuun ihanteellisen mallin mukaisesti, on odotettavissa oleva sekä ajallinen että rahallinen säästö oikeuslaitokselle suuri. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014; Syyteneuvottelukoulutus, 2014)

Jo syyteharkinnassa tai tuomioistuinvaiheessa olevia rikosasioita voidaan ottaa neuvottelujen piiriin samoin kuin esitutkintavaiheessa olevia. Edellytyksenä ovat ajallinen tai rahallinen säästö ja tunnustuksella saavutettu hyöty. Mikäli esitutkintamateriaalia on paljon ja sen läpikäyminen veisi paljon syyttäjän aikaa, on aiheellista miettiä vaihtoehtoja käsittelytapaa. Samoin tuomioistuinvaiheessa pitkät, jopa viikkoja kestävät pääkäsittelyt voivat olla vältettävissä neuvottelun keinoin. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Tunnustamismenettelyssä esitutkintaa voidaan rajoittaa ja tunnustettujen rikosten osalta jopa luopua siitä kokonaan. Menettely edellyttää poliisin ja syyttäjän välisen esitutkintayhteistyön sujuvaa toteutumista. Tutkinnanjohtaja laatii esitykset, joiden pohjalta syyttäjä antaa määräyksensä. Syyttämättäjäättämisperusteita ovat ROL 1:7 ja 1:8 mukaan kokonaisuutena vä-

häinen, kohtuuton tai tarkoitukseton rangaistus. Syyttämättäjättäminen voidaan tehdä myös kustannusperusteisena, mikäli esitutkinnan aiheuttamat kustannukset nousevat niin, että ne ovat selvässä epäsuhteessa tutkittavan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen (ETL 3:10.2). Alaikäisen rikoksentekijän kohdalla rajoittamisperusteena arvioidaan, onko teko johtunut ymmärtämättömyydestä ja harkitsemattomuudesta. Syyttämättä jätetyn vaatimuksesta ratkaisu on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi. (ROL 1:9a.1) Tutkinnanjohtaja päättää rajoittamisehdotuksen tekemisestä. Rajoittamispäätöksen tekee syyttäjä. (HE 58/2013)

3 TUNNUSTAMISMENETTELYN VAIHEET

3.1 Esitutkinta

Tunnustamismenettelyä voidaan hyödyntää jo esitutkinnassa. Esitutinnan rajoittamisesta säädetään esitutkintalaissa. Rajoittaminen tehdään yhteistyössä esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä. Esitutkintaviranomaisena toimii yleensä poliisi. Mikäli yleinen tai yksityinen etu ei vaadi syytteen nostamista, voi syyttäjä tutkinnanjohtajan esityksestä tehdä päätöksen esitutkinnan toimittamatta jättämisestä tai lopettamisesta. (ETL 805/2011)

1. **Esitutinnan rajoittaminen (ETL 3:10a.1)**
  - Rajoittaminen, tunnustetut pääkäsittelyyn
2. **Esitutinnan rajoittaminen ja alennussitoumus (ETL 3:10a.1-2)**
  - Rajoittamispäätös
  - Alennussitoumus → tunnustetut pääkäsittelyyn
3. **Alennussitoumus (ETL 3:10a.2)**
  - Alennussitoumus tunnustetuista osateoista → pääkäsittelyyn
4. **Esitutinnan rajoittaminen, sitoumus, syyteneuvottelu ja tuomioesitys (ETL 3:10a.1-3)**
  - Rajoittamispäätös
  - Alennussitoumus tunnustetuista osateoista → tunnustamisoikeudenkäyntiin
5. **Alennussitoumus, syyteneuvottelu ja tuomioesitys (ETL 3:10a.2-3)**
  - Alennussitoumus tunnustetuista osateoista → tunnustamisoikeudenkäyntiin

Kuva 3. Esitutkintalain muutos (ETL 672/2014) tarjoaa syyttäjälle uusia etenemisvaihtoehtoja rikosasian esitutkinnassa (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014).

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, että esitutkintaa ei toimiteta kaikista rikoksista, jos esitutkinnassa on useampia saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia ja hän on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman rikoksen selvittämistä. Syyttäjä arvioi, onko esitutkinnan lopettaminen perusteltua huomioon ottaen asian laatu ja esitettävät vaatimukset, käsittelystä ilmeisesti aiheutuvat kustannukset ja siihen kuluva aika sekä muut seikat. (ETL 805/2011; VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Jos esitutkintaa rajoitetaan tunnustuksen perusteella, syyttäjä voi samalla sitoutua vaatimaan rangaistusta rikoslaisissa määritellyn lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti niistä rikoksista, joista esitutkinta toimitetaan. Vastaavan sitoumuksen voi tehdä myös, kun tutkittavana on yksi epäilty rikos, jonka selvittämistä rikoksesta epäilty on tunnustamalla edistänyt. (HE 58/2013)

Tunnustamisen johdosta tehty päätös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä tai lopettamisesta ja syyttäjän sitoumus vaatia lievempää rangaistusta saadaan peruuttaa vain jos tunnustus peruutetaan (ETL 3:10a). Esitutkintalain mukaan peruuttaminen voidaan tehdä myös viranomaisen puolelta, mikäli uuden selvityksen mukaan päätös tai sitoumus on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin. VKSV:n syyteneuvottelukouluttaja Tea Kangasniemi pitää tätä vaihtoehtoa kuitenkin erittäin epätodennäköisenä. Hänen mukaansa syyttäjän sitoumus on lähes peruuttamaton. Peruuttamismahdollisuuden tarjoaminen rikoksesta epäillylle takaa oikeusturvan toteutumisen. (ETL 805/2011; Syyteneuvottelukoulutus, 2014)

Sitoumuksen tekeminen ja esitutkinnan toimittamatta jättäminen tai lopettaminen ovat mahdollisia vain, kun epäilystä rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi vuotta vankeutta. Neuvottelujen ulkopuolelle jäävät seksuaalirikokset ja henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Syyttäjän on myös otettava huomioon vaatiiko yleinen tai yksityinen etu esitutkinnan toimittamista. (ETL 3:10a)

Syyteneuvottelumenettelyä harkittaessa tutkinnanjohtaja tekee rajoittamisesityksen, joka voi sisältää alennussitoumuksen. Edellytyksenä menettelyn käynnistymiselle on keskustelu rikoksesta epäillyn kanssa. Epäillyllä on oltava mukanaan avustaja. Lisäksi on tarkoituksenmukaista, että syyttäjä on mukana keskustelussa. Syyttäjän ja tutkinnanjohtajan on sovittava sitoumuksen sisällöstä etukäteen. Siihen tulisi sisältyä ainakin tunnustuksen yksilöinti ja sen vaikutukset jutun käsittelyyn, tekonimike ja teonkuvaus, sekä tieto rangaistuksen lieventämisestä. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Tutkinnanjohtajan rajoittamisesitys ja epäillyn tunnustus kirjataan menettelyn edellytyksinä kuulustelukertomukseen. Tunnustus ja todisteet otetaan vastaan kuulustelussa. Kuulustelu dokumentoidaan. Syyttäjä joko hyväksyy tai hylkää esityksen ja palauttaa sen esitutkintaviranomaiselle. Mikäli esitys hyväksytään, on syyttäjän toimitettava rajoittamispäätös ja kirjallinen sitoumus vaatia rangaistusta lievennetyltä asteikolta. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

3.2 Syyteharkinta, neuvottelu ja tuomioesitys

Syyteharkintavaiheessa syyteneuvottelun aloittaminen on syyttäjän itsenäinen päätös. Kun rikosasia on siirretty syyttäjän ratkaistavaksi, tutkinnanjohtajan ei tarvitse enää antaa esitystä neuvottelujen käynnistämiseksi. Tässä vaiheessa toimenpiteistä luopuminen tapahtuu lähinnä pääkäsittelyn jouduttamiseksi. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Syyteharkinnassa olevien asioiden ratkaisuun on tunnustamismenettelyssä useampia vaihtoehtoja. Syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta osasta tekoja, mikäli vastaaja vastineeksi tunnustaa osan (ROL 1:8.2). Tunnustetut teot käsitellään pääkäsittelyssä. Varsinaiseen syyteneuvotteluun kuuluvat vastaajan tunnustaminen, syyttäjän alennussitoumus ja tuomioesityksen laatiminen. Näiden lisäksi syyttäjä voi antaa SJP:n yhdestä tai useammasta rikoksesta. Syyteneuvotteluiden lopputuloksena laadittu tuomioesitys käsitellään tavallista oikeudenkäyntiä suppeammassa tunnustamisoikeudenkäynnissä. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

ROL 1:10 käsittelee tuomioesitystä. Tuomioesityksen edellytyksenä on vastaajan tunnustaminen ja suostuminen tunnustamisoikeudenkäyntiin. Vastaajan on oltava syyttäjän kanssa yksimielinen rikosnimikkeestä ja teonkuvauksesta. Tuomioesityksessä syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyltä asteikolta RL 6:8a. Syyttäjä voi sitoutua tekemään SJP:n yhdestä tai useammasta rikoksesta. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Täydentävä säännös 5b (22.8.2014/670) koskee tunnustamisoikeudenkäyntiä. Se käydään joko tunnustaneen kanssa erikseen tai tavanomaisen pääkäsittelyn yhteydessä, mikäli asiaan liittyy muita osallisia, jotka eivät ole tunnustaneet. Tunnustamisoikeudenkäynti on järjestettävä kolmenkymmenen päivän kuluessa vireilletulosta, eli siitä kun tuomioesitys on toimitettu tuomioistuimelle. Tunnustamisoikeudenkäynnissä syyttäjällä ja vastaajalla avustajineen on läsnäolovelvoite. Asianomistajille on varattava tilaisuus olla läsnä, mikäli heillä on vaatimuksia. Asianosaisten paikalle kutsuminen on tuomioistuimen velvollisuus. (VKSV:n koulutusmateriaali 2014)

Tuomioesitys voidaan tehdä, kun rikoksesta epäilty tai rikosasian vastaaja tunnustaa epäillyn rikoksen ja suostuu asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä. Syyttäjän ja rikoksesta epäillyn on oltava yhtä mieltä syyksiluettavasta rikoksesta. Tuomioesityksen edellytyksenä on myös mahdollisen asianomistajan suostumus tunnustamisoikeudenkäyntiin, mikäli hänellä on asiassa vaatimuksia. (ROL 1:10)

Tuomioesitys on haastehakemuksen tavoin laadittava kirjallisena. Esitys on päivättävä ja siinä on oltava osapuolten allekirjoitukset. Esityksessä tulee olla maininta syyttäjän sitoumuksesta vaatia rangaistusta alennetulta asteikolta. Syyttäjä voi lisäksi sitoutua jättämään syytteen nostamatta osasta rikoksia. Tuomioesitykseen voidaan sisällyttää syyttäjän seuraamuskannanotto. Tuomioesityksen muu sisältö koostuu soveltuvin osin samoista tiedoista kuin haastehakemus. (ROL 1:10)

3.3 Tunnustamisoikeudenkäynti

Syyttäjän laatima tuomioesitys käsitellään vastaajan ja mahdollisen asianomistajan suostumuksella tuomioistuimessa tavallista oikeudenkäyntiä kevyemmässä tunnustamisoikeudenkäynnissä. Tuomioistuin tutkii tunnustuksen pätevyyden ja muut tuomioesitykseen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa tutkitaan muut tuomioesityksessä tarkoitettuun rikokseen perustuvat vaatimukset. Jos tuomioistuin syyksilukee rikoksen tuomioesityksen mukaisesti,

niin silloin myös tuomio on annettava tuomioesityksessä määritellysti. Rangaistus on tällöin mitattava lievennetyltä rangaistusasteikolta. (PeVL 7/2014)

Tunnustamisoikeudenkäynnissä saadaan rikosasialle ratkaisu pääkäsittelyä toimittamatta tai tavanomaisen pääkäsittelyn yhteydessä. Siinä käsitellään tuomioesityksen lisäksi muut rikokseen perustuvat vaatimukset, kuten asianomistajien korvausvaatimukset. Tunnustamisoikeudenkäynti on pidettävä 30 päivän kuluessa asian vireilletulosta. Asia tulee vireille, kun syyttäjä toimittaa tuomioesityksen käräjäoikeudelle. (ROL 5b)

Syyttäjän ja vastaajan on oltava läsnä tunnustamisoikeudenkäynnissä henkilökohtaisesti. Vastaajalla on oltava avustaja, jollei hän nimenomaisesti halua itse huolehtia puolustuksestaan. Mikäli tunnustamisoikeudenkäynnissä käsitellään asianomistajan yksityisoikeudellisia vaatimuksia, joita syyttäjä ei aja, on myös hänelle varattava tilaisuus olla paikalla. Asian ratkaisemista ei kuitenkaan estä asianomistajan poissaolo. Tuomioistuimen tehtävä on huolehtia asianosaisten kutsumisesta tunnustamisoikeudenkäyntiin. (ROL 5b:2)

Tunnustamisoikeudenkäynti etenee tavallisen pääkäsittelyn tavoin syyttäjän puheenvuorosta tuomioistuimen ratkaisuun. Syyttäjän on aluksi tehtävä selkoa tuomioesityksen sisällöstä ja muista siihen liittyvistä seikoista. Lisäksi on esiteltävä tarpeellisessa määrin asiaa koskeva esitutkinta-aineisto. (ROL 5b:3)

Tuomioistuin tiedustelee vastaajalta, tunnustaako hän edelleen rikoksen ja suostuuko näin ollen asian käsittelyyn tunnustamismenettelyssä. Tuomioistuimen on myös tiedusteltava ymmärtääkö vastaaja muiltakin osin tuomioesityksen sisällön ja merkityksen. Vastaajalle on varattava tilaisuus lausua tuomioesityksestä ja esitutkinta-aineistosta. Tilaisuus lausua tuomioesityksestä on varattava myös mahdollisille asianomistajille. Tunnustamisoikeudenkäynnissä on käsiteltävä mahdolliset muut vaatimukset, jonka jälkeen asianosaiset saavat tilaisuuden esittää loppulausuntonsa. Tuomioistuimen tulee valvoa, että asia käsitellään asianmukaisesti ja

kysymyksiin poistaa asianosaisten lausuntojen epäselvyyksiä ja puutteellisuuksia. (ROL 5b:3)

Tuomioistuin antaa tuomioesityksen mukaisen tuomion, mikäli vastaaja edelleen tunnustamisoikeudenkäynnissä tunnustaa esityksessä kuvaillun teon ja antaa suostumuksensa syyteneuvottelumenettelyyn. Tunnustuksen vapaaehtoisuudesta ja oikeellisuudesta ei saa jäädä varteenotettavaa epäilyä. Tuomioistuin antaa tuomion siinä tapauksessa, että se lukee syyksi rikoksen tuomioesityksen mukaisesti, eikä esityksen hyväksymiselle ole muutoin estettä. Tuomiossa on ratkaistava myös muut rikokseen perustuvat ja asian käsittelyyn liittyvät vaatimukset. (ROL 5b:4)

Jollei tuomioistuin anna tuomioesityksen mukaista tuomiota, asia jätetään sillensä. Avustajan palkkiota ja muita asian käsittelystä aiheutuneita kuluja koskevat kysymykset on joka tapauksessa ratkaistava. Jos asia jätetään sillensä, vastaajan neuvottelun tai käsittelyn yhteydessä antamia lausumia ei saa käyttää todisteena rikosasiassa. (ROL 5b:5)

Asianomistajan yksin ajamaa rikosasiaa, kuten syytettä väärästä ja todistamattomasta ilmiannosta, ei voida käsitellä tunnustamisoikeudenkäynnissä. Tunnustamisoikeudenkäynnin osapuolet ovat aina vastaaja, syyttäjä ja tuomioistuin. (ROL 5b).

Tunnustamisoikeudenkäynnissä tuomioistuin on velvoitettu määräämään rangaistuksen alennetun asteikon mukaisesti. Mikäli se kuitenkin katsoo, ettei tätä voida tehdä, jää asia sillensä ja siirtyy tavalliseen pääkäsittelyyn. Silloin säästöä ei saada aikaan, vaan aikaa ja rahaa saattaa kulua tavanomaista enemmän. Pahimmassa tapauksessa esitutkinta joudutaan aloittamaan uudelleen alusta. Toisena uhkakuvana syyttäjän kannalta nähdään rikoksesta epäillyn peruuttamisoikeus. Vastajaalla on oikeus perua tunnustuksensa ja suostumuksensa tunnustamismenettelyyn prosessin missä vaiheessa tahansa. Vastapuolella ei ole tällaista oikeutta enää tuomioesityksen vireilletulon jälkeen.

3.4 Seuranta

Eduskunta asetti syyteneuvottelujärjestelmälle seurantavelvoitteen, jonka mukaan menettelyn hyötyjä ja kustannuksia on seurattava kuuden kuukauden ajan. Seurantaan tullaan todennäköisesti jatkamaan kauemmin, sillä järjestelmän todelliset hyödyt tulvat esiin vasta pidemmällä aikavälillä. Valtakunnansyyttäjä on ohjeistanut seurantaan tekeviä paikallisia syyttäjänvirastoja. Syyttäjän on täytettävä jokaisen neuvottelun jälkeen VKSV:n laatima ilmoituslomake, joka löytyy oikeusministeriön intranetistä. Se on lähetettävä VKSV:lle, joka kokoaa lomakkeista yhteenvedon eduskunnalle. (VKSV:n koulutusmateriaali, 2014)

Syyteneuvottelujärjestelmän kustannussäästöjä seuraavalla lomakkeella syyttäjä erittelee säästöjen kertymisen vaiheittain. Rikosasian käsittelyyn kuluva aika kirjataan ylös rikosilmoituksen päivämäärästä syyttäjänviraston saapumiseen ja lopulta käräjäoikeuteen toimittamiseen asti. Lomakkeella ilmoitetaan missä vaiheessa prosessia syyteneuvottelutoimenpiteisiin ryhdyttiin ja kenen aloitteesta. (VKSV 2015)

Syyttäjän on eriteltävä ne toimenpiteet, jotka voitiin syyteneuvottelun ansiosta jättää suorittamatta. Lomakkeella on arvioitava montako tuntia tai päivää missäkin vaiheessa säästettiin. Myös epäonnistuneet neuvottelut tulee ilmoittaa, jotta voidaan seurata niihin kulunutta aikaa ja resursseja. Mikäli tunnustus peruutetaan tai tuomari ei hyväksy tuomioesitystä, voivat neuvotteluun käytetyt voimavarat olla turhia. (VKSV 2015)

4 SYYTENEUVOTTELU KÄYTÄNNÖSSÄ

4.1 Syyteneuvottelulla lievempi rangaistus

Helsingin Sanomat kertoi artikkelissaan 3.4.2015 Suomen ensimmäisestä toteutuneesta, tuomioesityksen hyväksymiseen johtaneesta syyteneuvottelusta. Tapauksessa annettiin tuomio 2.3.2015. Valtakunnansyyttäjänvirasto kertoi Helsingin Sanomille, että heidän tietojensa mukaan Suomessa on aloitettu syyteneuvottelumenettely tai yritetty sitä ainakin muutamissa rikosjutuissa alkuvuoden aikana. Ensimmäinen toteutunut neuvottelusopu ja tuomio saatiin talousrikosjutussa Tuusulassa. (Helsingin Sanomat, 2015)

Suomen ensimmäiset syyteneuvottelut käytiin helmikuussa 2015, alle kaksi kuukautta järjestelmän käyttöönoton jälkeen. Neuvottelun kohteina olivat kolmen miehen tekemät vero-, kirjanpito- ja rekisterimerkintärikokset siivousalan yrityksessä. Asiassa oli tehty täysimittainen esitutkinta ja syyteharkinta. Syyttäjä oli jo jättänyt haastehakemuksen käräjäoikeuteen. Asia oli tullut vireille syyskuussa 2014. Haastehakemuksessa syyttäjä oli vaatinut kahdelle päätekijälle vähintään vuoden ja kymmenen kuukauden pituisia ehdottomia tuomioita. Mikäli vankeusrangaistukset olisi tuomittu ehdollisina, olisi syyttäjän kannanoton mukaan niihin tullut sisältyä yhdyskuntapalvelua. Kolmannen miehen osalta vaatimuksena oli vuoden ja neljän kuukauden ehdollinen vankeustuomio.

Asiassa käytiin neuvottelu 5.2.2015. Neuvottelun tuloksena syyttäjä laati tuomioesityksen ja neuvottelumuiiston. Tuomioesityksessä syyttäjä luopui osasta vaatimuksiaan, perusteena ROL 1:8.2, eli saavutettu sovinto. Esitys ja muistio yhdessä asianomistajan suostumuksen kanssa toimitettiin Tuusulan käräjäoikeudelle. Käräjäoikeudessa esitetyt vaatimukset olivat syyttäjän, vastaajien ja heidän avustajansa allekirjoittaman tuomioesityksen mukaiset. Tuomion perusteluina kerrottiin vastaajien taustoja ja tietoja yrityksestä, jonka toimintaa rikos oli koskenut. Tuomiossa syyksiluettiin ne rikokset, joista syyttäjä oli vaatinut rangaistusta. Perusteluina syyksilukemiselle toimivat vastaajien

tunnustaminen syyteneuvotteluissa ja käräjäoikeuden istunnossa. Uuden lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti, perusteluissa mainitaan myös käräjäoikeuden vakuuttuneisuus tunnustusten vapaaehtoisuudesta ja vastaajien ymmärryksestä tuomion seuraamuksista.

EI SYYTENEUVOTTELUA NS. TAVALLINEN MENETTELY	SYYTENEUVOTTELU, RANGAISTUSHAARUKKA	SYYTENEUVOTTELU, TUOMIO
VÄHINTÄÄN:	NOIN:	RANGAISTUSSEURAAMUS
1 VUOSI 10 KK EHDOTON, TAI EHDOLLINEN + YKP	1 VUOSI – 1 VUOSI 3 KK EHDOLLINEN	1 VUOSI EHDOLLINEN
1 VUOSI 4 KK EHDOLLINEN	10 KK EHDOLLINEN	9 KK EHDOLLINEN

Kuva 4. Syyteneuvottelu johti pienempään tuomioon Tuusulassa 2.3.2015.

Tuomioesityksessä syyttäjä vaati päätekijöille rangaistusta ehdollisena vankeutena vuoden ja vuoden ja kolmen kuukauden väliltä. Kolmannen miehen osalta vaatimus oli noin kymmenen kuukauden ehdollinen tuomio. Käräjäoikeus tuomitsi päätekijät vuoden ehdollisiin vankeusrangaistuksiin ja kolmannen miehen yhdeksän kuukauden ehdolliseen. Tuomioesityksessä ja tuomiossa toteutuivat alennetun asteikon asettamat vaatimukset, joiden mukaan rangaistus saa olla enintään 2/3 maksimista. Lievennetyn rangaistuksen mittaamisessa otetaan huomioon vertailu rangaistukseen ilman tunnustusta. Mitä aikaisemmassa vaiheessa tunnustus annetaan, sitä suurempi on sen vaikutus. Tässä tapauksessa tunnustus annettiin vasta myöhään.

Helsingin Sanomat oli artikkelissaan haastatellut valtiosyyttäjä Tea Kangasniemeä. Hänen mukaansa tämän tapauksen mukainen menettely ei ole ideaaleinta kustannussäästöjen kannalta. Työvoima- ja kustannussäästöjä syntyy lähtökohtaisesti sitä enemmän, mitä varhaisemmassa vaiheessa rikosprosessia syyteneuvotteluun ryhdytään. Vastaajaa niin sanotusti palkitaan, mikäli hän auttaa oikeuslaitosta säästämään. (Helsingin Sanomat, 2015)

4.2 Säästöä jo esitutkinnassa

Turun Sanomat kertoi 19.4.2015 ilmestyneessä artikkelissaan järjestyksessään toisesta onnistuneesta syyteneuvottelusta Suomessa. Oikeus tuomitsi liettualaismiehen 13.4.2015 antamassaan tuomiossa asuntomurtosarjasta neljän vuoden ehdottomaan vankeuteen. Mies tunkeutui viiden asuntomurtokeikkansa aikana 64 kotiin pääkaupunkiseudulla, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Saaliikseen varas sai käteistä rahaa ja irtainta omaisuutta, kuten esimerkiksi koruja, kelloja, koriste-esineitä ja pöytähopeita yhteensä yli 630 000 euron arvosta. Murtautumisillaan hän aiheutti lisäksi yli 96 000 euron vahingot vahingoittaessaan ovia, ikkunoita ja muita talojen rakenteita. (Turun Sanomat, 2015)

Syyttäjä teki asiasta syyteneuvotteluehdotuksen. Asiasta neuvoteltiin syyttäjän ja vastaajan avustajan välillä puhelimitse ja sähköpostitse jo ennen varsinaista syyteneuvottelua. Syyttäjä lähetti tuomioesitysluonnoksen avustajalle, joka esitteli sen päämiehelleen. Kun vastaaja ja avustaja olivat hyväksyneet ehdotuksen, järjestettiin asiassa syyteneuvottelu. Neuvottelu käytiin Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen tiloissa Espoon pääpoliisiasemalla 26.3.2015. Paikalla olivat vastaaja avustajineen, syyttäjä, tutkinnanjohtaja ja kaksi tutkijaa. Lisäksi läsnä oli liettuan kielen tulkki.

Syyttäjä teki selkoa asiasta vastaajalle virkavelvollisuuksiensa mukaisesti. Jokainen asianomistaja oli antanut suostumuksensa tunnustamismenettelyyn, joten kaikki syytekohtat voitiin neuvotella. Syyttäjä edusti myös vakuutusyhtiöitä, joilla oli asiassa takautumisoikeuteen perustuvia vahingonkorvausvaatimuksia. Syyttäjän seuraamuskannanotto tavalliseen pääkäsittelyyn olisi ollut tasan seitsemän vuoden vankeusrangaistus. Syyteneuvottelun lopputuloksena syyttäjä arvioi oikeudenmukaiseksi rangaistukseksi neljä vuotta vankeutta. Tuomioesitys allekirjoitettiin neuvottelujen päätteeksi.

Tunnustamisoikeudenkäynti istuttiin 13.4.2015 Espoon käräjäoikeudessa. Syyksiluvussa vastaaja todettiin syylliseksi kaikkiin niihin tekoihin, joista syyttäjä

oli hänelle rangaistusta vaatinut. Syyksiluvun perusteluna toimi se, että vastaaja ilmoitti oikeudenkäynnissä edelleen tunnustavansa syyttäjän esittämät vaatimukset ja teot oikeiksi. Asiassa kerätty näyttö oli aluksi esitutkinnassa selvinnyttä teknistä näyttöä. Tekopaikoilta löydetyn DNA:n perusteella päästiin vastaajan jäljille. Kiinni jäätyään vastaaja kertoi oma-aloitteisesti kaikista teoistaan ja näin edesauttoi huomattavasti rikosten selvittämistä. Käräjäoikeus ei epäillyt vastaajan tunnustusta virheelliseksi. Liettualaisvaras tuomittiin törkeistä varkauksista ja törkeiden varkauksien yrityksistä tuomioesityksen seuraamuskannanoton mukaisesti neljän vuoden vankeusrangaistukseen.

<p>EI SYYTENEUVOTTELUA NS. TAVALLINEN MENETTELY</p> <p>4 KK – 7 V. VANKEUTTA</p> <p>ILMAN SYYTENEUVOTTELUA SYYTTÄJÄ OLISI VAATINUT VASTAAJALLE MAKSIMIRANGAISTUSTA</p>	<p>SYYTENEUVOTTELU, RANGAISTUSHAARUKKA</p> <p>14 PÄIVÄÄ – 4 VUOTTA 8 KK</p> <p>ENINTÄÄN KAHDEN VUODEN VANKEUSRANGAISTUS VOIDAAN MÄÄRÄTÄ EHDOLLISEKSI</p>	<p>SYYTENEUVOTTELU, TUOMIO</p> <p>4 VUOTTA VANKEUTTA</p> <p>TUOMITTIIN TUOMIOESITYKSEN SEURAAMUSKANNANOTON MUKAISESTI</p>
---	---	--

Kuva 5. Lievennetty rangaistus syyttäjän seuraamuskannanoton mukaisesti.

Liettualaisvarkaan tapauksessa säästöä saatiin aikaan jo esitutkintavaiheessa, sillä jokaista varkautta ei tarvinnut perusteellisesti tutkia vastaajan tunnustettua teot. Poliisin aikaa säästy ja tutkinta valmistui nopeammin. Turun Sanomien mukaan syyttäjä käytti juttuun 80 prosenttia vähemmän työaika kuin tavallisesti. Myös tuomioistuimessa säästettiin, sillä tunnustamisoikeudenkäynti kesti vain kaksi tuntia. Tavallinen pääkäsittely olisi voinut kestää useita päiviä, koska asianomistajia oli niin paljon. Jutun syyttäjä Mika Mäkelä arvioi Turun Sanomissa, että yhteiskunta säästi tässä yhdessä tapauksessa ainakin kymmeniä tuhansia euroja. (Turun Sanomat, 2015)

4.3 Asiantuntijoiden näkemys

Syyteneuvotteluista järjestettiin työpaikallani Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa koulutukset lokakuussa ja joulukuussa 2014. Koulutuksen järjestäjänä toimi valtakunnansyyttäjänvirasto ja kouluttajina valtiosyyttäjät Ritva Sahavirta ja Tea Kangasniemi VKSV:n ohjaus- ja kehittämissyksiköstä. Koulutuksissa painotettiin prosessiekonomiaa syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönoton lähtökohdaksi. Prosessiekonomia tarkoittaa oikeudenkäyntimenettelyn taloudellisuutta. Uudella järjestelmällä pyritään säästämään aikaa ja rahaa kaikissa menettelyn vaiheissa. (Syyteneuvottelukoulutus, 2014)

Arvioidakseni syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönoton onnistumista, haastattelin Länsi-Suomen syyttäjänviraston johtavaa kihlakunnansyyttäjää Harri Lindbergiä 29.4.2015 ja valtakunnansyyttäjää Matti Nissistä 5.5.2015. Haastattelut järjestin työpaikallani. Teemoina olivat syyteneuvottelujen taustat ja lähtökohdat, keskittyen prosessiekonomiaan. Keskustelimme myös järjestelmän käynnistymisvaikeuksista ja syyteneuvottelun tulevaisuudennäkymistä.

Molemmat syyttäjät ovat alan asiantuntijoita. Lindberg on toiminut johtavana kihlakunnansyyttäjänä kaksi vuotta. Sitä ennen hän on kerryttänyt kokemusta apulaisnimismiehenä, apulaispoliisitarkastajana, kihlakunnansyyttäjänä ja apulaispäällikkönä. Nissinen nimitettiin valtakunnansyyttäjäksi eli ylimmäksi syyttäjäksi ja syyttäjien esimieheksi vuonna 2010. Syyttäjän tehtävissä hän on toiminut koko työuransa 80-luvulta alkaen. (VKSV 2010 ja 2013; Laki syyttäjälaitoksesta 1:2.2)

Jo ennen syyteneuvottelua koskevien lakimuutosten voimaantuloa, Suomen rikoslaissa oli maininta rangaistuksen lieventämismahdollisuudesta, mikäli tekijä pyrkii edistämään rikoksensa selvittämistä (RL 39/1889). Lindbergin mukaan tällainen hyöty on kuitenkin ollut minimaalista ja mahdollisuuden hyödyntäminen marginaalista.

Lindbergin mukaan syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönotto tulee nopeuttamaan rikosprosessia samoin kuin kirjallisen menettelyn käyttöönotto

aikanaan. Rikosasia on ollut mahdollista ratkaista lokakuusta 2006 alkaen kirjallisessa menettelyssä pääkäsittelyä toimittamatta (ROL 5a). Menettelyn rajoituksena on se, ettei yhdenkään syytteen alaisen teon maksimirangaistus ylitä kahta vuotta vankeutta (ROL 5a). Syyteneuvottelujärjestelmä tuo mukanaan mahdollisuuden käsitellä ankarammin rangaistavia rikoksia ja laajoja rikoskokonaisuuksia suppeammassa resursseja säästävässä menettelyssä.

Nissinen ja Lindberg olivat yhtä mieltä resurssisäästöistä yleensä. Suurimmat säästöt tulevat muodostumaan esitutkintaviranomaisille, kun täysimittaista tutkintaa ei tarvitse tehdä. Syyttäjän osalta tämä säästää jonkin verran resursseja esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välisen esitutkintayhteistyön osalta. Syyteharkintavaiheessa syyttäjän työ helpottuu esimerkiksi isojen talousrikosjuttujen esitutkinta-aineiston läpikäymisen osalta

Nissinen mukaan syyteneuvottelujärjestelmä säästää resursseja koko oikeusministeriön hallinnonalalla. Oikeusministeriön osalta suurin säästö saavutetaan tuomioistuinvaiheessa. Menettelyllä päiviä tai jopa viikkoja kestävät istunnot saadaan tiivistetyksi yhteen lyhytkestoiseen tunnustamisoikeudenkäyntiin. Säästöä tulee todennäköisesti syntymään myös rikosseuraamuslaitoksen osalta, kun määrätyt tuomiot tuomitaan neuvottelun perusteella alemmalta asteikolta.

Saavutetut resurssisäästöt hyödynnetään tasaamalla mahdollisuuksien mukaan hallinnonalan sisällä. Oikeusministeriö tekee tulossopimukset tuomioistuinten, syyttäjänvirastojen, oikeusaputoimistojen, ulosottovirastojen ja rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Syyttäjänviraston tulossopimuksessa vuodelle 2015 todetaan syyteneuvottelujärjestelmään liittyen seuraavaa:

”Syyttäjät ottavat täysimääräisesti käyttöönsä uuden 1.1.2015 voimaan tulevan syyteneuvottelujärjestelmän.

Seuranta:

tulostavoitteen toteutumista arvioidaan seuraamalla syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamista ja toimeenpanoa siihen liittyvien periaatteellisten ongelmien ja järjestelmän uutuuden vuoksi. Kertyneet säästöt arvioidaan.”

Lindbergin mukaan optimitilanteessa syyteneuvotteluja tullaan käymään vuosittain noin viisikymmentä. Hitaan käynnistymisen jälkeen, hän ennustaa neuvottelujen määrän nousevan ensi vuonna lähes neljäänkymmeneen. Lindberg pitää uutta järjestelmää mielenkiintoisena. Tilaisuuden tullen, hän aikoo itsekin soveltaa syyteneuvottelua ratkaisukeinona.

4.4 Vaikutukset syyttäjäsihteerin työhön

Tunnustamismenettely tulee lisäämään syyttäjäsihteerin työtehtäviä ainakin Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa. Ongelmia tuottavat etenkin vanhentuneet tietokoneohjelmat ja -järjestelmät. Samojen ongelmien eteen joudutaan luultavasti kaikissa paikallisissa syyttäjänvirastoissa. Jo olemassa olevat työtehtävät eivät tule vähentymään syyteneuvottelujen myötä. Vastaanotto, taustatarkistukset ja tuomioistuINVALMISTELU tehdään haastehakemukselle ja tuomioesitykselle samalla tavalla.

VKSV on nimennyt työryhmän suunnittelemaan sihteereille suunnattua syyteneuvottelukoulutusta. Koulutuksen lisäksi työryhmä suunnittelee ja toteuttaa valtakunnalliseen käyttöön tulevat pohjat tuomioesitykselle, neuvottelumuistiolle ja menettelyn vaatimusten mukaisille asianosaikirjeille. Työryhmä koostuu kolmesta syyttäjäsihteeristä, jotka ovat eri syyttäjänvirastoista. Aluksi mukana olivat myös valtiosyyttäjät Tea Kangasniemi ja Ritva Sahavirta, joiden asiantuntemusta saatiin näin hyödynnettyä. Tällä tavoin valitulla joukolla on laajempi käsitys tarvittavista uusista käytännön toimintatavoista. Länsi-Suomen syyttäjänvirastosta työryhmässä on mukana Salla Tortinmäki.

Haastattelin Salla Tortinmäkeä 2.6.2015 syyteneuvottelun käyttöönoton vaikutuksista syyttäjäsihteerin työhön. Kyseessä oli teemahaastattelu, teemoina: syyteneuvottelun toiminta käytännössä, vaikutukset syyttäjäsihteerien työhön, pohjien valmistuminen, koulutusmateriaalien valmistuminen ja tulevan koulutuksen ajankohta. Lomakkeet ovat Tortinmäen mukaan valmiit ja esihyväksytyt. VKS Nissisen mukaan pohjien käyttöönottoa

venytetään vielä jonkin aikaa, jotta saadaan käytännön kokemuksia siitä, millaisiksi niiden tulisi muodostua.

Tortinmäen näkemyksen mukaan syyttäjäsihteerin työ tulee lisääntymään huomattavasti syyteneuvotteluiden myötä. Työtä tulee lisää kolmella eri tavalla. Ensimmäinen ja ilmeisin näistä tavoista on varsinaisiin syyteneuvotteluihin osallistuminen. Länsi-Suomen syyttäjänviraston johtava kihlakunnansyyttäjä Harri Lindberg haluaa, että syyttäjäsihteerin on mukana kaikissa syyteneuvotteluissa. Sihteerin tehtävä tulee olemaan todennäköisesti ainakin muistion täydentäminen neuvottelun aikana. Mahdollisesti myös tuomioesityksen kirjoittaminen tulee sihteerin tehtäväksi. Tähän mennessä toteutuneiden syyteneuvottelujen perusteella tähän kuluu valmisteluineen noin yksi sihteerin työpäivä.

Toinen sihteerin työhön vaikuttava tekijä on tietoteknisten ongelmien sanelema. Nykyisillä ohjelmilla poliisilta sähköisesti saapuvat pöytäkirjat saadaan kuitattua vain kertaalleen syyttäjän järjestelmään. Mikäli esitutkintavaiheessa tehdään joistakin osateoista rajoittamispäätöksiä, ei saman teon muita osia saada enää rikosasiaan syyttäjälle. Tortinmäen mukaan ainoa tällä hetkellä käytössä oleva keino on syöttää tiedot järjestelmään uudelleen manuaalisesti. Tietojen syöttäminen tulee olemaan sihteerin tehtävä. Mikäli asianosaisia on paljon, voi tämä vaihe viedä jopa kaksi viikkoa sihteerin työaikaa. Esimerkiksi edellä mainitussa liettualaisvarkaan tapauksessa asianomistajia ja syytekohtia oli yli 60. Jokainen tapaus on syötettävä yksilöintitietoineen ja jokainen henkilö yhteystietoineen.

Kolmas sihteerin työtä lisäävä tekijä on asianomistajien suostumuksen tiedustelu. Ennen syyteneuvotteluun ryhtymistä syyttäjän on saatava asianomistajilta sitova suostumus asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä. Suostumuksien tiedustelu jää todennäköisesti sihteerin tehtäväksi. Tortinmäellä ei ole selkeää näkemystä siitä, miten tämä tullaan tekemään. Liettualaisvarkaan asiassa syyttäjä pyysi suostumukset puhelimitse. Todennäköisesti jatkossa suostumukset kysytään kirjallisina, jolloin myös suostumusten kirjaaminen syyttäjän järjestelmään tulee sihteerin

tehtäväksi. Epäselvää on vielä myös se, miten suostumukset arkistoidaan. Vielä on selvitettävä, lähetetäänkö alkuperäinen suostumus tuomioesityksen mukana käräjäoikeudelle.

VKSV:n asettaman työryhmän suunnittelema koulutus syyttäjäsihteereille järjestetään tulevana syksynä. Koulutus on suunniteltu valtionsyyttäjien Tea Kangasniemen, Ritva Sahavirran ja Jorma Äijälän syyttäjille laatiman koulutusmateriaalin pohjalta. Kouluttajina toimivat Salla Tortinmäki Länsi-Suomen syyttäjänvirastosta, Matleena Sandberg Itä-Suomen syyttäjänvirastosta ja Birgitta Forsström Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirastosta. Koulutukset järjestetään kussakin paikallisvirastossa erikseen tai vaihtoehtoisesti videoneuvottelulaitteiden avulla keskitetysti.

Syyteneuvottelujärjestelmä tulee lisäämään syyttäjäsihteerin työtehtäviä. Voidaan kuitenkin laskea, että yhteenlaskettu resurssitarve pienenee, sillä menettely vähentää syyttäjän työtä. Syyttäjän työaika on kalliimpaa kuin syyttäjäsihteerin, joten työtehtävien lisääntyminen sihteeritasolla ei suoranaisesti tarkoita, ettei säästöjä syntyisi. Syyteneuvottelut tulevat keskittymään syyttäjien osalta lähinnä talousrikossyyttäjille. Koska Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa tehdään työtä syyttäjä – sihteerin pareina, ei lisääntyvä työtaakka suoraan koske kaikkia, vaan vain niitä sihteereitä joiden syyttäjäparin jutut sopivat syyteneuvottelun piiriin. Muita työtehtäviä tulee jakaa uudelleen, jotta tasapuolisuus säilyisi.

Tehtävien selkiytyminen ja rutiinin muodostuminen saattavat helpottaa syyttäjäsihteerin työtehtäviä. Oikeusministeriö asetti vuonna 2010 aineistopankkihankkeen (AIPA), jolla kehitetään syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten työskentelyä. Tavoitteena on mahdollistaa poikkihallinnollinen sähköinen yhteistyö muiden viranomaisten kanssa (Oikeusministeriö, 2015). AIPA-hankkeen mukanaan tuomat ratkaisut tulevat todennäköisesti helpottamaan sähköisten pöytäkirjojen saapumista niin, ettei niitä enää tarvitse uudelleen kirjata. Hankkeen valmistumiseen ja käyttöön saattamiseen voi kuitenkin kulua vielä pitkä aika.

5 YHTEENVETO

Syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönotto kuluvan vuoden alussa toi suomalaiseseen rikosprosessiin uudenlaisen ratkaisukeinon. Tavoite menetelmän taustalla oli viranomaisten toiminnan tehostaminen, käsittelyaikojen lyhentäminen ja käsittelykustannusten supistaminen. Käytännössä tavoitteena on lyhentää esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä. Uudet säädökset niveltävät jo voimassa olleen rikosprosessin säännöksiin ja käytäntöihin. Uuden menettelyn vaatimat lainmuutokset olivat näennäisen pieniä lopputulokseen nähden. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin, oikeudenkäymiskaareen, esitutkinta- ja rikoslakiin tehdyt muutokset saatiin aikaiseksi lisäämällä pykälää ja hiomalla vanhoja säädöksiä sallimaan uuden oikeuskäytännön.

Lopputulosta voidaan ainakin tähän mennessä kuvailla onnistuneeksi. Vaikka täysimittaista tunnustamismenettelyä ei ole vielä järjestetty, ovat jo toteutuneet rikosprosessin loppupuolelta alkaneet syyteneuvottelut tuottaneet onnistuneita ratkaisuja. Edellisessä luvussa kuvatussa varkaustapauksessa osa säästöstä saatiin aikaiseksi jo esitutkintavaiheessa. Täysimittaiseksi sitä ei voi silti sanoa, sillä esitutkintatoimenpiteitä oli tunnustamisvaiheessa suoritettu jo runsaasti. Opinnäytetyön aihetta valitessani oletin tilastotietoa kertyvän nopeammin. Tarkoitukseni oli koota tilastoista yhteenveto, jolla osoittaa järjestelmän taloudellinen hyöty. Tähän mennessä ei ole julkaistu tilastoa, josta selviäisi todelliset säästöt.

Asiantuntijahaastatteluja ja esimerkkitapausten analysointia hyödyntäen voin todeta säästöä syntyneen. Sen mittaamiseen tarvitaan kuitenkin kattavampia tietoja ja tilastoja. Opinnäytetyöni tavoitteena ollut järjestelmän prosessiekonomisen hyödyn selvittäminen jäi näin ollen täydessä laajuudessaan saavuttamatta. VKSV tulee julkaisemaan toimintaansa koskevan puolivuotisraportin, johon VKS Nissisen mukaan sisältyy arvio syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönoton onnistumisesta syyttäjänlaitoksen kannalta. Menettelyn hyötyjä tullaan jatkossa arvioimaan myös

oikeusministeriössä, sillä sen onnistuminen vaikuttaa budjettien kautta ministeriön ja koko valtion talouteen.

Syntyneiden säästöjen kohdistamisen suunnannäyttäjänä toimii pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Se julkaistiin 29.5.2015, mutta konkreettisista säästötoimista keskustellaan yhä. Syyttäjänlaitoksen osalta siinä mainitaan rangaistusmääräysmenettelyn uudistaminen. Tavoitteena on säästää yhteensä 100 miljoonaa euroa vuosina 2018-2020. Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa 22.6.2011 luvattiin selvittää syyteneuvottelujärjestelmän mahdollisuudet ja edellytykset rangaistusmääräysmenettelyn sekä hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamiselle. Neljä vuotta myöhemmin toiselle näistä asetettiin määrätty säästötavoite. Myös syyteneuvottelujärjestelmän toteutuminen on siis katsottu mittavaksi säästömahdollisuudeksi. (Valtioneuvosto 2011; 2015)

Syyteneuvottelun julkisuuskuva on ollut pääosin myönteinen, mistä johtuen järjestelmä tulee vahvistamaan rooliaan rikosprosessissa. Positiivisen julkisuuskuvan kannustamana syyttäjät voivat kiinnostua menettelyn soveltamisesta täysimittaisen syyteharkinnan ja tuomioistuinkäsittelyn sijaan. Mikäli syyteneuvottelujärjestelmän julkisuuskuva säilyy suotuisana, voidaan olettaa, että tulevaisuudessa järjestelmää kehitetään edelleen ja käytetään laajemmassa mittakaavassa. Harkitessaan syyteneuvotteluun ryhtymistä, on syyttäjän arvioitava riskit tapauskohtaisesti. Neuvotteluun ei saa ryhtyä, jos se on vastoin painavaa yhteiskunnallista tai yksittäisen henkilön intressiä. Uhkana nähdään menettelyn julkisuuskuvaa haalistava, yleiseen tietoon tuleva jonkun osapuolen oikeuksia loukkaava tapaus. Syyttäjän on oltava erityisen varovainen, ettei epäilty koe tulleen painostetuksi sopimiseen.

Tähän mennessä toteutuneet neuvottelut on käyty ilman VKSV:n tarkempia ohjeita tai lomakkeita. Kukin menettelyyn ryhtynyt syyttäjä on laatinut itse tarvittavat asiakirjat oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain pohjalta. Tarkempaa ohjeistusta ja lomakepohjia laativa työryhmä on perustettu VKSV:n toimesta jo viime vuonna. Työryhmä suunnittelee valtakunnalliseen käyttöön

sopivia asiakirjapohjia ja valmistelee syyttäjänsihteereille suunnattua koulutusta käytännön menettelytavoista. Koulutuksen ajankohdasta ei ole vielä tietoa.

Syyteneuvottelujen tulevaisuuden näkymät ovat kirkkaat. Epäilyistä huolimatta uudistus ajettiin läpi. Asiantuntijoiden näkemyksen mukaan menettelyt tulevat valtaamaan alaa rikosprosessien käsittelyssä ja vakiinnuttamaan paikkansa kirjallisen menettelyn tavoin. Mahdollisesta syyteneuvottelujärjestelmän laajentamisesta koskemaan nykyisen lainsäädännön pois sulkemia osa-alueita, asiantuntijat ovat selkeällä yhteisellä kannalla; voidaan laajentaa koskemaan törkeitä rikostyypppejä, muttei koskaan seksuaalirikoksia tai henkirikoksia. Todennäköisenä ei myöskään pidetä laajentumista koskemaan väkivaltarikoksia.

Syyteneuvottelujärjestelmän käyttöönoton taloudellisen onnistumisen arviointi voidaan kattavasti tehdä vasta muutaman vuoden kuluttua. Järjestelmän on oltava täysipainoisesti käytössä niin, että käytännön toimet eivät hidasta sen toteutumista. Kun tarvittavien lomakkeiden ja pohjien tekoon ei kulu syyttäjältä ylimääräistä aikaa ja syyttäjänsihteerit ovat mukana prosessissa laatimassa tarvittavia asiakirjoja, syntyvä säästö on optimaalinen. Näin on toimittava useampi puolivuotisjakso, jotta saadaan vertailtavia tilastoja. Suunta on oikea. Taloudellista säästöä saavutetaan ja käsittelyaikoja pystytään lyhentämään. Käsittelyaikojen lyhentäminen johtaa samalla perustuslain oikeusturvapykälän parempaan toteuttamiseen, siis oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

LÄHTEET

Dnro 59/62/09. VKS Kuusimäki PeV:lle 15.10.2009.

Dnro 47/61/11. VKS Nissisen esitys OM:lle 21.6.2011.

Esitutkintalaki 22.7.2011/805

Euroopan ihmisoikeussopimus 4.11.1950

Harri Lindberg Länsi-Suomen johtavaksi kihlakunnansyyttäjäksi. VKSV. 20.5.2013.
<http://vksv.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/05/harrilindbergiansi-suomenjohtavaksikihlakunnansyyttajaksi.html>

HE 58/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

Kanganiemi, T.; Sahavirta, R. & Äijälä, J. 2014. Syyteneuvottelujärjestelmä - alueellinen koulutus: VKSV:n koulutusmateriaali. Helsinki: VKSV.

Laki esitutkintalain muuttamisesta 22.8.2014/672

Laki oikeudenkäymiskaaren 2 luvun muuttamisesta 22.8.2014/671

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta 22.8.2014/670

Laki rikoslain muuttamisesta 22.8.2014/673

LaVM 5/2014. Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

Matti Nissisestä uusi valtakunnansyyttäjä. VKSV. 19.3.2010.
http://vksv.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2010/03/mattinissisesta-uusivaltakunnansyyttaja_0.html

Moni rikoksen tunnustanut on saanut lievennyksen tuomioon. Helsingin sanomat. 3.4.2015.
<http://www.hs.fi/kotimaa/a1427951490469>

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4

OM 77/03/2009. OM:n selvitys PeV:lle 14.10.2009 oikeudenkäyntien viivästymisestä.

OM 20/41/2009. LsN Jaakko Raution arviomuistio 15.1.2010.

OM 47/2010. Lausuntotiivistelmä arviomuistiosta.

OM 26/2012. Oikeusministeriön työryhmämietintö – Syyteneuvottelu ja syyttämättä jättäminen.

OM 58/2012. Oikeusministeriön lausuntotiivistelmä – Syyteneuvottelu ja syyttämättä jättäminen.

Perustuslaki 11.6.1999/731

PeVL 7/2014 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston kanslia 22.6.2011.
<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>

Ratkaisujen Suomi – Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Valtioneuvoston kanslia 29.5.2015.
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Rikoslaki 19.12.1889/39

Syyteneuvottelu lyhensi rangaistusta asuntomurroista. Turun Sanomat 14.4.2015.
<http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/758113/Syyteneuvottelu+lyhensi+rangaistusta+asuntomurroista>

Syyteneuvottelu säästää aikaa ja yhteiskunnan rahaa. Turun Sanomat. Rebekka Härkönen. 19.4.2015

Syyteneuvottelujärjestelmä – Alueellinen koulutus 2014. Ritva Sahavirta.

Syyteneuvottelujärjestelmä – Alueellinen koulutus 2014. Tea Kangasniemi.

Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämishanke (AIPA). Oikeusministeriö 7.1.2015.
<http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/kehittamishankkeita/syyttajalaitoksenjyleistentuomioistuintenasian-jadokumentinhallinnankehittamishanke.htm>

Syyttäjälaitos lukuina. Valtakunnansyyttäjänvirasto 12.2.2015.
<http://www.vksv.oikeus.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/syyttajalaitoslukuina.html>

Valtakunnansyyttäjänvirasto. 2015. Ilmoituslomake: Syyteneuvottelun kustannussäästöjen seuranta.